

# Psihologam Alfredam Ādleram – 140

**Inta Šmitiņa**

(Latvijas Universitātes Akadēmiskā  
bibliotēka)



2010. gada 8. oktobrī Latvijas Universitātes Akadēmiskajā bibliotēkā tika atklāta literatūras izstādes “Individuālpsiholoģija un dzīvesmāksla: Alfreds Ādlers (1870–1937) un Latvija”.

Izstāde bija veidota, lai atzīmētu izcilā austriešu psihologa Alfreda Ādlera 140 gadu jubileju. A. Ādlers līdzās Zigmundam Freidam un Karlam Gustavam Jungam ir viens no slavenā psihoanalīzes pamatlicēju triumvirāta.

Izstādi atklāja Austrijas Republikas vēstniece Latvijā Hermīne Popellere, LU Akadēmiskās bibliotēkas direktore Venta Kocere un LU profesors Igors Šuvajevs, kas uzstājās ar priekšlasījumu par A. Ādleru un individuālpsiholoģijas attīstību ārvalstīs un Latvijā.

Profesors Igors Šuvajevs sniedza arī neatsveramu palīdzību izstādes veidošanā.

Sadarbībā ar Latvijas Universitātes Akadēmiskās bibliotēkas Austrijas un Šveices literatūras nodaļu tika rasti kontakti ar pasaules individuālpsiholoģijas centriem un A. Ādlera institūtiem un biedrībām – tie izstādei atsūtīja interesantus un aktuālus materiālus. Rosinoša bija arī sadarbība ar Latvijas Individuālpsiholoģijas asociāciju.

A. Ādlers ir individuālpsiholoģijas dibinātājs, un viņa teorijas pamatā ir optimistisks un humāns skats uz cilvēka dzīvi.

Individuālpsiholoģijas uzmanības lokā ir indivīds – vesela, nedalāma un neatkārtojama vienība.

Viena no būtiskām A. Ādlera mācības koncepcijām ir dzīves stila jēdziens. A. Ādlers uzskatīja, ka dzīves stils veidojas to grūtību pārvarēšanas gaitā, kuras indivīds piedzīvo jau agrīnā bērnībā. Dzīves stils – tas ir pasaules redzējums un uzvedības veids, kādā cilvēks mēģina kompensēt savu nepilnību.

A. Ādlers ir dzimis Vīnes priekšpilsētā ebreju tirgotāja ģimenē, bērnībā daudz slimojis, bijis izteikti tuvredzīgs, balss saišu krampju mocīts, turklāt skolā viņam ar grūtībām padevās dažu mācību priekšmetu apguve. Tomēr zinātnieka paša dzīves stilu raksturo viņa brieduma gados formulētā atziņa: “Tikai drosmīgi un pašpārliecināti cilvēki, kas jūtas pasaulē kā mājās, spēj izmantot tās priekšrocības, ko sniedz dzīves labumi, kā arī gūt labumu no grūtībām. Viņiem ir zināms, ka grūtības eksistē, bet viņiem ir arī zināms, ka viņi spēj tās pārvarēt.” A. Ādlera skatījumā cilvēka dzīve rit starp mazvērtības izjūtu un tās pārvarēšanu un virzītājspēks ir mērķis, kas veidojas agrā bērnībā, nosakot dzīves stilu.

Svarīga ir nevis kļūdu meklēšana un drosmes laupīšana, bet gan iedrošinājums nebūt perfektam, atziņa, ka ikviens var arī kļūdīties. Vēl A. Ādlers ir atzinis: “Katrs indivīds ir tiklab personības vienība, kā šīs vienības darinātājs. Tādējādi indivīds ir tiklab glezna, kā arī pats gleznotājs. Viņš ir savas paša personības mākslinieks.”

Pēc skolas beigšanas A. Ādlers studēja medicīnu Vīnes Universitātē, kādu laiku bija aktīvs Z. Freida trešdienas psiholoģijas vakaru apmeklētājs, tomēr drīz vien sarāva attiecības ar psihoanalīzes pamatlicēju, iedibināja savu individuālpsiholoģijas mācību un pārcēlās uz dzīvi ASV. Vēl 60 gadu vecumā viņš apguva auto vadīšanas prasmi, daudz ceļoja, lasīdams lekcijas, un vienā no tādiem braucieniem Skotijā mira ar sirdstrieku.

Veidojot izstādi, bija interesanti iepazīt A. Ādlera līdzgaitnieku un sekotāju likteņus. Izrādās, tādu ne mazums ir bijis arī Latvijā. Izstādē varēja apskatīt materiālus par tālaika psihologiem, pedagogiem un literātiem, kas bija aizrāvušies ar A. Ādlera idejām.

Pirmās A. Ādlera individuālpsiholoģijas ideju vēsmas Latviju sasniedza jau pagājušā gadsimta divdesmito gadu beigās. Latvija tolaik bija tālākais punkts kartē Eiropas ziemeļaustrumos,



No kreisās: Austrijas vēstniece Latvijā Hermīne Popellere un LU Akadēmiskās bibliotēkas Austrijas un Šveices literatūras nodaļas vadītāja Nīna Kočerkova



LU Akadēmiskās bibliotēkas direktore Venta Kocere izstādes atklāšanā



Profesors Igors Šuvajevs izstādes atklāšanā

kur 1928. gada 18. martā tika nodibināta pirmā Latvijas Individuālpsholoģijas biedrība. Par to liecina Latvijas Valsts vēstures arhīvā saglabājušies dokumenti (biedrības statūti, dalībnieku saraksti un sapulču protokoli), kuru kopijas varēja apskatīt izstādē. Biedri sapulcējās Rīgā, Artilērijas ielā 2/4, ievēlēja biedrības padomi, kas sastāvēja no 15 locekļiem un 5 kandidātiem.

1928. gadā žurnālā "Nākotnes Spēks" parādījās pirmais A. Ādlera darbu tulkojums latviešu valodā – raksts "Bērns un sabiedrība".

1930. gadā mēnešrakstā "Jurists" bija ievietota advokāta Nikolaja Valtera (1900–1979) publikācija "Individuālpsholoģija". Rakstā autors secināja, ka arī juristiem ļoti nozīmīgas un svarīgas ir psiholoģijas zināšanas noziedznieka un nozieguma izpratnē.

N. Valters rakstīja: "Vīnes ārsta Alfrēda Adlera nodibināto mācību par individuālpsholoģiju var uzskatīt par jaunāko psiholoģijas skolu." Raksta autors arī uzsver: "A. Adlers savu mācību nosaucis par individuālpsholoģiju nevis tādēļ, ka tā būtu zinātne par īpatņa psiholoģiju, bet gan tādēļ, ka pēc viņa uzskata viss cilvēks, visas viņa rakstura īpašības un dvēseles tieksmes uzskatāmas par kaut ko vienkopus, nedalāmu." Šī ir pirmā publikācija Latvijā, kurā skaidrota A. Ādlera individuālpsholoģijas būtība.

N. Valters pats bija zvērināts advokāts, sociāldemokrāts, Raiņa un Aspazijas draugs, kas daudz rakstīja arī par individuālpsholoģijas

jautājumiem. Viņš ir dzimis Rīgā, studējis Tērbatā un Vīnē. Uzturoties Vīnē, aizrāvēs ar A. Ādlera idejām, apmeklēja viņa lekcijas. Par to savās atmiņās stāstījis Mariss Vētra grāmatā "Rīga toreiz...". Kopā ar sievu austrieti N. Valters 1944. gada rudenī devās uz Vīni, kur vēlāk universitātē lasīja lekcijas par PSRS tiesībām. Vēlāk viņš bija arī Raiņa un Aspazijas fonda priekšsēdis.

1930. gadā tika nodibināta otrā Latvijas Individuālpsholoģijas biedrība, kas 1936. gadā gan tika slēgta. Līdzās šai biedrībai pastāvējušas arī citas šaurāka, vairāk profesionāla rakstura – pedagogu un juristu – individuālpsholoģijas biedrības.

Otro individuālpsholoģijas biedrību vadīja Jānis Bunduls (1899–1981), kas uzskatāms par mākslas tēla psiholoģiskās analīzes pamatlicēju Latvijā. J. Bunduls bija pedagogs, filozofs un literāts, kas dzimis Odzianas pagastā. 1925. gadā pabeidzis filozofijas studijas Rīgā, viņš vēlāk izglītību papildināja Gīsenes Universitātē Vācijā. J. Bunduls strādājis Jelgavas 2. ģimnāzijā (1923–1935), Valsts Centrālajā pedagogiskajā institūtā Jelgavā (1928–1930), Ventspils ģimnāzijā (1935–1939), Latvijas Universitātē (1940–1941, 1945–1949), Rīgas 4. vidusskolā (1949–1959). Mūža pēdējos gados bijis PSRS Psihologu biedrības Latvijas nodaļas atbildīgais sekretārs. No 1935. gada J. Bunduls periodiskajos izdevumos publicēja apceres par latviešu literatūru. Monogrāfijā "Mīlas problēmas ģēnija prizmā" (1935) viņš analizēja Raiņa traģēdiju "Jāzeps un viņa brāļi" individuālpsholoģijas aspektā. J. Bundula apceres par Annas Brigaderes, Zentas Mauriņas un Bairaona darbiem apkopotas grāmatā "Atziņu prelūdijas", kas iznāca 1937. gadā. Padomju gados viņš pievērsās tulkošanai no rumāņu un bulgāru valodas.

Kad J. Bunduls devās strādāt uz Ventspils ģimnāziju, individuālpsholoģijas biedrības vadību uzņēmās literatūrzinātnieks Kārlis Krauliņš (1904–1981), kas savus darbus tajā laikā rakstīja ar Kārļa Rijnieka vārdu. Izcils ir viņa 1939. gadā iznākušais darbs "Mūsdienu cilvēks".

Ar Medarda Oļa pseidonīmu rakstus par individuālpsholoģijas jautājumiem rakstīja pedagogs un literāts Kārlis Pētersons (1891–1952), Viņš ir mācījis Valkas skolotāju seminārā, rakstījis rakstus par Aspazijas, Raiņa, Rūdolfa Blaumaņa, Kārļa Skalbes un Jāņa Ezeriņa daiļradi. Daudz publicējis periodiskajā izdevumā "Mūsu

Nākotne” (bijis arī tā redkolēģijas loceklis), analizējis “Daugavas Gada Grāmatas” saturu, recenzējis teātru izrādes, tulkojis lugas.

Tāpat Individuālpsiholoģijas biedrībā aktīvi darbojās izcilā tulkotāja no angļu valodas Eiženija Turkina (1881–1967), kurai pieder pirmais A. Ādlera grāmatas tulkojums latviešu valodā “Psiholoģija un dzīve”, kas ar apakšvirsrakstu “Vispārsaprotams ievads individuālpsiholoģijā” tika izdots 1932. gadā. Turklāt E. Turkina darbojās izdevuma “Mūsu Nākotne” redkolēģijā.

Individuālpsiholoģijas jautājumiem bija pievērsusies arī Milda Liepiņa (1889–1972) un Emilija Upatniece (1893–1981). Psihologa Friča Kinkela, A. Ādlera populārākā skolnieka Vācijā, atziņu ietekmē M. Liepiņa uzrakstīja monogrāfiju “Rakstura tipi un rakstura audzināšana”, kas publicēta 1933. gadā.

1931. gada janvārī Latvijas individuālpsiholoģijas biedrība sarīkoja individuālpsiholoģijas nedēļu ar vairākām lekcijām (“Kultūras krīze”, “Skola un ģimene kā galvenie faktori audzināšanā”, “Cīņa par dzīvesprieku un pesimisms”), tās lasīja individuālpsihologs, vēlāk arī izcils rakstnieks Maness Šperbers (1905–1984).

1931. gada vasarā Latvijā notika individuālpsiholoģijas vasaras kursi – uz tiem par lektoriem bija uzaicināti divi Vīnes Individuālpsiholoģijas izmēģinājumu skolas (*Individualpsychologische Versuchsschule*) dibinātāji Ferdinands Birnbaums (1892–1947) un Oskars Špils (1892–1961).

Laikraksta “Jaunākās Ziņas” lappusēs 1931. gadā tika ievietots F. Birnbauma raksts “Ko ārzemēs varam mācīties skolotāju izglītības jautājumā”, bet izdevumā “Mūsu Nākotne” 1932. gadā atrodama viņa publikācija “Par individuālpsiholoģijas iespaidu skolas praksē.”

F. Birnbaums dzimis Vīnē strādnieku ģimenē. Ar A. Ādleru viņš iepazinās 1920. gadā un jau drīz kļuva par zinātnieka tuvāko līdzstrādnieku. Pēc A. Ādlera nāves 1937. gadā F. Birnbaums bija lielākā autoritāte individuālpsiholoģijas jomā Austrijā.

Oskars Špils dzimis Vīnē kurpnieka ģimenē, jau kopš bērnības bijis ļoti tuvredzīgs. Viņš pievērsās sociāldemokrātijai, tuvinājās dažādiem mākslinieku un psihologu grupējumiem. No 1921. gada viņa interešu lokā parādījās individuālpsiholoģija.

Tagad Vīnē profesora Oskara Špila vārdā ir nosaukta iela, darbojas arī viņa vārdā nosaukta skola.

Daudz interesantu personību ir arī starp A. Ādlera pacientiem. Piemēram, viņš konsultējis slaveno baletmeistaru Vaclavu Nižinski (1890–1950), pēc tā sievas lūguma apmeklējis viņu Šveices sanatorijā. 1936. gadā A. Ādlers sarakstīja priekšvārdu V. Nižinska dienasgrāmatai; tajā viņš iztīrīja psihisko slimību problēmas. 1946. gadā dienasgrāmata tika publicēta, bet V. Nižinska sieva Romola noraidīja A. Ādlera priekšvārdu, tā vietā uzrakstīdama savus ievadvārdus.

A. Ādlera pacients bija arī viens no savulaik ievērojamiem padomju diplomātiem Ādolfs Joffe, tuvs Ļeva Trocka draugs. Ā. Joffe piedalījās Latvijas un Padomju Krievijas miera līguma noslēgšanā 1920. gada 11. augustā.

## Alfred Adler

### Eine Bildbiographie



Zusammengestellt und verfaßt von H. Ruediger Schiferer  
unter Mitarbeit von Helmut Gröger und Manfred Skopec

Ernst Reinhardt Verlag  
München Basel